

Εμπλοκή παιδιών με αναπηρίες σε θεατρικά δρώμενα «Ένας ακόμη δρόμος της Κιβωτού στην αποκατάσταση»

ΧΑΤΖΗΣΑΒΒΙΔΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ¹
ΗΛΙΑΔΗΣ ΚΥΡΙΑΚΟΣ²
ΚΑΡΑΜΑΝΗ ΙΩΑΝΝΑ³
ΒΛΙΑΓΚΟΦΤΗ ΟΛΥΜΠΙΑ⁴
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΙΔΗΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ⁵

¹Παιδιατρικός Εργοθεραπευτής
 NDT-SIT, Υπεύθυνος Θεραπευτικής
 Ομάδας «Κιβωτού», Υπεύθυνος
 Τμήματος Εργοθεραπείας
 «Κιβωτού»

²Παιδιατρικός Φυσικοθεραπευτής
 NDT-SIT, Διοικητικός Υπεύθυνος
 «Κιβωτού»

³Παιδιατρική Φυσικοθεραπεύτρια
 NDT-SIT, Υπεύθυνη Τμήματος
 Φυσικοθεραπείας «Κιβωτού»

⁴Παιδιατρική Φυσικοθεραπεύτρια
 NDT-SIT, Φυσικοθεραπεύτρια
 «Κιβωτού»

⁵Παιδιατρικός Λογοθεραπευτής
 NDT-SIT, Υπεύθυνος Τμήματος
 Λογοθεραπείας «Κιβωτού»

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα παιδιά με αναπηρίες συχνά υποβάλλονται σε αποκλεισμούς συμμετοχής και περιορισμό στη δραστηριότητά τους. Η τέχνη του θεάτρου είναι ένα δυνατό μέσο, το οποίο μπορεί να ενισχύσει το κίνητρο και να φέρει σε αλληλεπίδραση διαφορετικούς πληθυσμούς (εμπλοκή-δράση).

Ο τρόπος που μια ομάδα αποκατάστασης λειτουργεί, στα πλαίσια ενός θεατρικού σχήματος, για να αποκομίσει τα οφέλη των θεατρικών δρώμενων στην αποθεραπεία-αποκατάσταση των παιδιών, είναι το αντικείμενο που πραγματεύεται η εργασία που παρουσιάζει η θεραπευτική ομάδα του παιδιατρικού κέντρου αποκατάστασης Κιβωτός.

Το θέατρο χρησιμοποιήθηκε ως μέσο για την επίτευξη των λειτουργικών στόχων της τρέχουσας αναπτυξιακής περιόδου των παιδιών. Οι ρόλοι των παιδιών προσαρμόστηκαν από την ομάδα αποκατάστασης, σε συνεργασία με τους καλλιτέχνες, σύμφωνα με το λειτουργικό επίπεδο του κάθε παιδιού και τους αντίστοιχα προσδοκώμενους λειτουργικούς στόχους. Στα θεατρικά δρώμενα συμμετείχαν παιδιά με και χωρίς αναπηρία, οι οικογένειές τους, η ομάδα αποκατάστασης, επαγγελματίες καλλιτέχνες και πολλοί εθελοντές. Στην προετοιμασία έλαβαν χώρα ταυτόχρονες δράσεις, όπως η κατασκευή σκηνικών, κοστούμιών, η οργάνωση κατασκήνωσης, υπαίθριες δραστηριότητες.

Από τα στοιχεία που προέκυψαν, φαίνεται ότι ενισχύθηκαν σημαντικά οι θεραπευτικοί στόχοι που σχετίζονται με βασικούς τομείς ανάπτυξης του παιδιού, όπως είναι ο στατικοκινητικός έλεγχος, ο οπτικοκινητικός έλεγχος, ο στοματοκινητικός έλεγχος κ.λπ. Σχεδόν σε όλα τα παιδιά, σε διαφορετικό βαθμό, προωθήθηκε βραχυπρόθεσμα η απόδοση σε λειτουργικά επιτεύγματα, τα οποία αποτελούν τις προϋποθέσεις της ενσωμάτωσης

Κέντρο αποθεραπείας-αποκατάστασης δι-
 ημέρευσης-ημερησίας φροντίδας ΑμεΑ
 Άργιλος Κοζάνης, 501 00, Κοζάνη
<http://www.kivotos-amea.gr>
 e-mail: ilamea@otenet.gr
 Τηλ.-fax: 24610-95561

στους ρόλους ζωής τους. Η θεραπευτική σχέση με το παιδί και την οικογένεια ενισχύθηκε σε μεγάλο βαθμό. Για πρώτη φορά αναδείχθηκε το δυναμικό κάποιων παιδιών. Το θέατρο ήταν το κίνητρο για να γίνει η κίνηση δράση, η φωνή τραγούδι, η δραστηριότητα συμμετοχή, η συμμετοχή χαρά!

Στην παρούσα εργασία επιλέχθηκε να σας παρουσιαστεί ο τρόπος που εργάστηκαν τα τμήματα εργοθεραπείας, φυσικοθεραπείας και λογοθεραπείας μέσα από τη μελέτη ενός κοινού για τις τρεις ειδικότητες περιστατικού.

Λέξεις κλειδιά: παιδιατρική αποκατάσταση, θέατρο, λειτουργικότητα, ρόλος ζωής, συμμετοχή, αναπηρία.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Κιβωτός είναι το πρώτο στην Ελλάδα Κέντρο Αποθεραπείας, Αποκατάστασης, Διημέρευσης και Ημερήσιας Φροντίδας παιδιών ΑμεΑ και λειτουργεί από το 2000 ως Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου στον Άργιλο Κοζάνης.

Στόχος της Κιβωτού είναι η διάγνωση κι αποκατάσταση των παιδιών με αναπτυξιακές διαταραχές, δίνοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στην πρώιμη παρέμβαση της βρεφικής και παιδικής ηλικίας. Στο κέντρο παρέχονται υπηρεσίες παιδιατρικής αποκατάστασης εξειδικευμένου χαρακτήρα με βάση τη φιλοσοφία κυρίαρχα της ενδοεπιστημονικής (Interdisciplinary) προσέγγισης, με ταυτόχρονη συνεργασία με επιστήμονες εκτός κέντρου, σε ένα πολυεπιστημονικό (multidisciplinary) πλαίσιο. Με έναν ευέλικτο τρόπο, συγχωνεύονται τα συστατικά στοιχεία ενός εξατομικευμένου προγράμματος, σε ένα περιεκτικό κι ολιστικό σύστημα υπηρεσιών αποκατάστασης. Η παρέμβαση απευθύνεται στις ανάγκες ολόκληρης της οικογένειας κι όχι μόνο στα συγκεκριμένα προβλήματα του κάθε παιδιού -οικογενειοκεντρική προσέγγιση (Stephens and Tauber, 1996). Οι εγκαταστάσεις του

Κέντρου εναρμονίζονται με το φυσικό περιβάλλον του δάσους που τις περικλείει, κατασκευασμένες με φιλικά για τον άνθρωπο υλικά, όπως το ξύλο και η πέτρα. Το θεωρητικό πλαίσιο αναφοράς που υιοθετείται στο κέντρο αποτελεί ένα δυναμικό συνδυασμό του νευροαναπτυξιακού και του αποκαταστασιακού μοντέλου (Σηφάκη, 1998), με τις θεωρίες των δυναμικών συστημάτων και της προσανατολισμένης στα καθήκοντα δραστηριότητας να κυριαρχούν ως φιλοσοφία και να αποτελούν το θεωρητικό υπόβαθρο της εφαρμογής τους (Shumway-Cook and Woollacott, 2007).

Από την αρχή της λειτουργίας της Κιβωτού, εκτός από τα αμιγώς θεραπευτικά προγράμματα, δόθηκε ιδιαίτερη βαρύτητα και στις δράσεις κοινωνικοποίησης, ώστε το παιδί να βγει έξω από το οικείο περιβάλλον του, προς την κοινότητα, με στόχο τη συμμετοχή. Η Συμμετοχή είναι η εμπλοκή σε καταστάσεις ζωής (ICF, WHO, 2001) και αποτελεί την έννοια κλειδί που η ομάδα αποκατάστασης της Κιβωτού αγωνίζεται να προωθήσει στα παιδιά, μέσα από τα δρώμενά της.

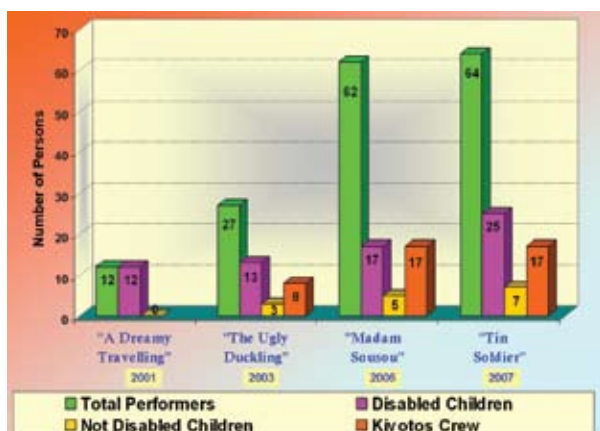
Ο στόχος της εργασίας μας είναι να παρουσιαστούν οι διαδικασίες ενσωμάτωσης των θεατρικών δρώμενων, στη φιλοσοφία και στις αρχές της θεραπευτικής μας προσέγγισης, με απώτερο σκοπό την προσαρμογή του παιδιού στο φυσικό του περιβάλλον!

ΘΕΑΤΡΙΚΑ ΔΡΩΜΕΝΑ «ΚΙΒΩΤΟΣ» 2000-2007

Η πρώτη θεατρική εμπειρία πραγματοποιήθηκε μέσα στο χώρο της Κιβωτού, το 2000, μεταξύ θεραπειών και παιδιών, με την παρουσίαση του έργου «Τενεκεδούπολη».

Για πρώτη φορά το 2001, παρουσιάστηκε στην κοινότητα, μέσα από μία διαπλησιακή συνεργασία, η παράσταση «Ταξίδι στο όνειρο με χρώματα και μουσικές» και ακολούθησε η παράσταση «Το ασχημόπαπο», το 2003. Το 2006 ανέβηκε η παράσταση «Μαντάμ Σουσού» και το 2007 παρουσιάστηκε στο κοινό το μιούζικαλ «Μοηβένιος στρατιώτης».

Στα διαγράμματα φαίνεται η προοδευτική αύξηση των συμμετεχόντων, από την πρώτη έως και την τελευταία θεατρική παράσταση:

- Στην πρώτη παράσταση συμμετείχαν αποκλειστικά παιδιά με αναπηρία.
- Στις επόμενες παραστάσεις παιδιά με και χωρίς αναπηρία συμμετείχαν μαζί.
- Ο αριθμός των παιδιών με αναπηρία που πήραν μέρος αυξήθηκε σημαντικά, φθάνοντας, στην τελευταία παράσταση, τα 25 παιδιά!
- Παράλληλα, αυξήθηκαν και οι διαγνωστικές κατηγορίες των παιδιών που συμμετείχαν: Εγκεφαλική παράλυση, μαιευτική παράλυση, μαθησιακές δυσκολίες, σύνδρομο, κώφωση, ορθοπεδικά προβλήματα.
- Οι φίλοι, καλλιτέχνες, εθελοντές που ενεπλάκησαν στην ολοκλήρωση των έργων έφθασαν τους 64 ανθρώπους στο τελευταίο θεατρικό. Επισημαίνεται ότι και οι θεραπευτές των παιδιών είχαν ρόλους επί σκηνής, υποστηρίζοντας όσα παιδιά το είχαν ανάγκη.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Κατά την προετοιμασία των θεατρικών δρώμενων, έλαβαν χώρα και παράλληλες δραστηριότητες:

- Οργάνωση κατασκήνωσης στον υπαίθριο χώρο της Κιβωτού, στον οποίο συμμετείχαν τα παιδιά-νηθοποιοί και το προσωπικό της Κιβωτού. Κατά τη διάρκεια της κατα-

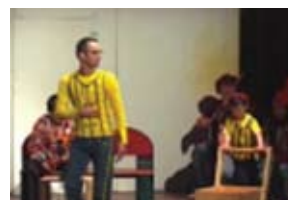

σκήνωσης τα παιδιά έκαναν τη θεραπεία τους, τις πρόβες τους και πολλές παράλληλες δραστηριότητες.

- Το τμήμα εργοθεραπείας οργάνωσε υπαίθρια παιχνίδια για παιδιά και μεγάλους. Παιχνίδια στην πισίνα ήταν στην καθημερινή διασκέδαση των παιδιών.
- Επαγγελματίες διασκεδαστές, όπως παραμυθάδες, ταχυδακτυλουργοί, μουσικοί έδωσαν παραστάσεις εθελοντικά, ψυχαγωγώντας παιδιά και μεγάλους.
- Με την καθοδήγηση ενδυματολόγου, ετοιμάστηκαν τα κοστούμια από μέλη του πληρώματος (προσωπικό του κέντρου) και τις μητέρες των παιδιών. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι, το 2006, στην παράσταση «Μαντάμ Σουσου», τα κοστούμια φτιάχτηκαν εξ ολοκλήρου από χαρτί.

- Τα σκηνικά σχεδιάστηκαν και κατασκευάστηκαν από το πλήρωμα, τους γονείς και εθελοντές. Αξιοσημείωτο είναι ότι τα σκηνικά φτιάχτηκαν με κατάλληλες προδιαγραφές, ώστε να χρησιμοποιηθούν μετά τις παραστάσεις ως θεραπευτικός εξοπλισμός. Στις παρακάτω φωτογραφίες φαίνεται διαδοχικά: α) η κατασκευή του εξοπλισμού (καρότσι, όπλα στρατιωτών), β) η χρήση τους επί σκηνής και γ) η χρήση τους στη θεραπευτική παρέμβαση.

- Η σκηνοθεσία, η διασκευή σεναρίων και η μουσική επένδυση των θεατρικών έγιναν εθελοντικά από καταξιωμένους καλλιτέχνες του χώρου. Η αλληλεπίδραση με τους μουσικούς ενθουσίασε τα παιδιά και, έτσι, φτάσαμε στο τελευταίο θεατρικό εγχείρημα ενός μιούζικαλ, όπου τα παιδιά υποδύθηκαν τους ρόλους τους μέσα απ' το τραγούδι. Το τελευταίο αποτέλεσε στοιχείο που «εκτόξευσε» το κίνητρό τους!

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΜΙΑΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ ΣΤΗ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

Από τις εμπειρικές παρατηρήσεις των θεραπειών και των οικογενειών των παιδιών, κατά τη διάρκεια των θεατρικών δρώμενων, προέκυψε ότι το κίνητρο που παρέχεται στα παιδιά ωθεί κάποια από αυτά να παρουσιάσουν ένα δυναμικό που εκπλήσσει ακόμη και τους ίδιους τους γονείς τους! Με βάση αυτήν την εμπειρία, η ομάδα αποκατάστασης εισήγαγε μία καινοτομία στις θεραπευτικές στρατηγικές της: στις δύο τελευταίες θεατρικές παραστάσεις που έγιναν τα έτη 2006 και 2007, συνδυάστηκε άμεσα, μεθοδικά κι εντατικά ο θεατρικός ρόλος του παιδιού με το πρόγραμμα αποκατάστασής του.

Οι θεραπευτικοί και λειτουργικοί στόχοι της τρέχουσας αναπτυξιακής περιόδου δουλεύτηκαν για το κάθε παιδί, μέσα από τη χρήση του θεατρικού ρόλου ως κίνητρο! Η θεραπευτική ομάδα επέλεξε τα παιδιά που συμμετείχαν και η σκηνοθέτρια προσάρμοσε τους χαρακτήρες του έργου, αποδίδοντάς τους λόγια και έργα επί σκηνής, σύμφωνα με αυτά που οι θεραπευτές του κάθε παιδιού πρότειναν. Οι προτάσεις αυτές έγιναν όχι μόνο βάσει του τι μπορεί να κάνει το κάθε παιδί (στοιχεία που αναφέρονται στο λειτουργικό επίπεδο του παιδιού), αλλά και με άξονα του τι προσδοκείται από το κάθε παιδί να πετύχει μέσα από τη θεραπεία του (στοιχεία που αναφέρονται στους επιδιωκόμενους λειτουργικούς στόχους) (Γεωργιάδου, Κάνδραλη, 2005).

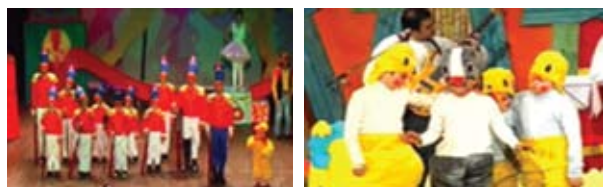
Θεωρητικό υπόβαθρο

Το παραπάνω πρόγραμμα στηρίχθηκε σε ένα θεωρητικό υπόβαθρο ερευνών που καταδεικνύουν τον άμεσο τρόπο που οι τέχνες και η μουσική επιδρούν στη λειτουργία του ανθρώπου.

ΤΕΧΝΕΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Η τέχνη και η μουσική οδηγούν τη λειτουργία του εγκεφάλου του ανθρώπου σε ένα διαφορετικό πρότυπο, επηρεάζουν το αυτόνομο νευρικό σύστημα, την ορμονική ισορροπία και τους εγκεφαλικούς νευροδιαβιβαστές. Επίσης, η τέχνη και η μουσική άμεσα αλληλάζουν την αντίληψη ενός ατόμου για τον κόσμο. Αλληλάζουν τη συναισθηματική κατάσταση και την αντίληψη του πόνου. Καλλιεργούν την ελπίδα και βοηθούν τους ανθρώπους να αντιμετωπίσουν δυσκολίες (How art heals, 2008).

Οι τέχνες είναι ο πλέον δυναμικός τρόπος να αναπτυχθεί το αίσθημα των δικαιωμάτων του ατόμου και να φέρουν σε αλληλεπίδραση διαφορετικούς πληθυσμούς... «...η διαφορετικότητα εσωκλείει την αναπηρία. Εάν θέλουμε να δημιουργήσουμε περιβάλλον που να αντανακλά το εύρος και την ποικιλότητα της κοινωνικής δράσης για τα παιδιά μας, οι τέχνες είναι ένας ιδανικός δρόμος» (Hecht, 2003).

ΜΕΤΑΙΧΜΙΑΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ-ΚΙΝΗΤΡΟ ΚΑΙ ΜΑΘΗΣΗ

Το μεταιχμιακό σύστημα περιλαμβάνει πολλές δομές στον εγκεφαλικό φλοιό και στο φλοιό του εγκεφάλου, όπως είναι η αμυγδαλή, ο ιππόκαμπος, οι παραϊπποκάμπιες έλικες, οι τοξοειδείς έλικες, η ψαλίδα του εγκεφάλου, ο υποθάλαμος, ο θάλαμος. Λειτουργεί επηρεάζοντας το ενδοκρινικό και το αυτόνομο νευρικό σύστημα (Wikipedia, 2008).

Το μεταιχμιακό σύστημα έχει περιγραφεί ως ένας διακόπτης στη μάθηση. Εάν το μεταιχμιακό σύστημα

μεταφράσει μία πληροφορία ως θετική, ο διακόπτης ανοίγει αποστέλλοντας ένα μήνυμα σκοπού και διεγερσης και καθοδηγεί τη συμπεριφορά του ατόμου προς ένα στόχο. Όταν συμβαίνει αυτό, κιντοποιούμεστε προς εμπλοκή-δράση, η σκέψη και η μάθηση βελτιώνονται. Όταν η μετάφραση της πληροφορίας είναι αρνητική, ο διακόπτης κλείνει και η σκέψη και η μάθηση καταστέλλονται. Η ευτυχία-ευχαρίστηση έχει μία θετική επίδραση στη μάθηση, στη μνήμη και στην κοινωνική συμπεριφορά του ατόμου (Lawson, 2008).

Το άτομο διαθέτει ένα εσωτερικό κίνητρο για την προώθηση της ανάπτυξής του, μέσω της συμμετοχής του σε αισθητικοκινητικές δραστηριότητες. Υπάρχει ένας συνδεδεμένος κρίκος μεταξύ εσωτερικού κινήτρου και θέλησης για δημιουργία και πραγμάτωση. Σε δυσλειτουργίες της ανάπτυξης, το εσωτερικό κίνητρο είναι μειωμένο και, άρα, μειωμένη και η ενεργητική συμμετοχή σε νέες δραστηριότητες, εμπειρίες και προκλήσεις. Αυτό συνεπάγεται μειωμένη ικανότητα μάθησης και προσαρμοσμένης συμπεριφοράς. Η αύξηση της ενεργητικής εμπλοκής, ο ενθουσιασμός, η αυτοπεποίθηση, όπως συμβαίνει με τη συμμετοχή σε ένα θεατρικό δρώμενο, αποτελούν σοβαρές ενδείξεις βελτίωσης των διαδικασιών της ανάπτυξης! (Fisher and Murray, 1991).

τικής εμπλοκής, ο ενθουσιασμός, η αυτοπεποίθηση, όπως συμβαίνει με τη συμμετοχή σε ένα θεατρικό δρώμενο, αποτελούν σοβαρές ενδείξεις βελτίωσης των διαδικασιών της ανάπτυξης! (Fisher and Murray, 1991).

Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΠΟ ΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ, ΦΥΣΙΚΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

Ακολουθώντας παρουσιάζεται, από τα θεραπευτικά

τμήματα, η διαδικασία της ενσωμάτωσης του θεατρικού δρώμενου στη θεραπευτική προσέγγιση ενός κοινού περιστατικού.

Μελέτη περίπτωσης

Το περιστατικό που επιλέχθηκε να παρουσιαστεί σ' αυτήν την εργασία είναι η Ε, 5 ετών, με διάγνωση συνδρόμου Dandy Walker και συγκλίνοντα στραβισμό σε σχήμα Α. Από τη λειτουργική αξιολόγηση των τριών ειδικοτήτων προέκυψε, ως κοινός κυρίαρχος λειτουργικός στόχος, ο

τομέας εκτέλεσης έργου που σχετίζεται με τη σχολική απόδοση και σχολική προσαρμογή της Ε. Σημαντικά ελλείμματα στον τομέα αυτό επιδρούν δυσμενώς στην επιτυχή και ευχάριστη συμμετοχή της Ε στα καθημερινά σχολικά της καθήκοντα (ρόλος ζωής). Στο θεατρικό έργο «Μαντάμ Σουσσού», το 2006, ο ρόλος της Ε ήταν μία μαγειρισσούλα, ενώ οι θεραπευτές της είχαν υποστηρικτικούς ρόλους, αλληλεπιδρώντας μαζί της επί σκηνής.

Το λειτουργικό επίπεδο της μαθήτριας επιγραμματικά συνοψίζεται στα εξής:

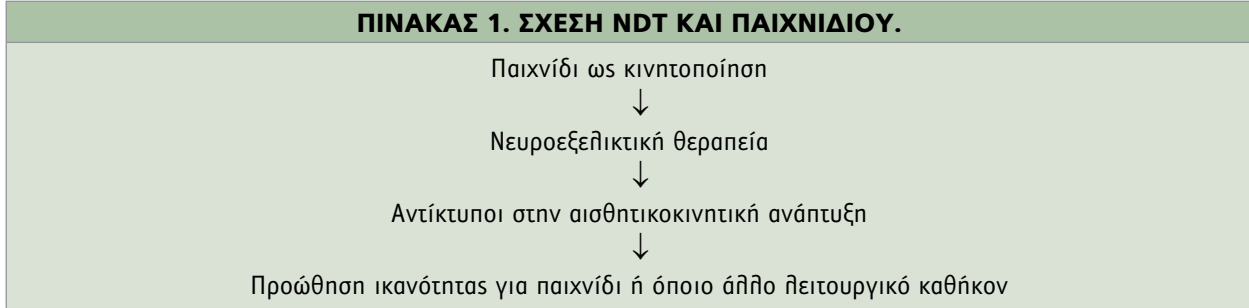
- Βαδίζει ανεξάρτητα με αστάθεια
- Ανεβαίνει-κατεβαίνει σκάλα με υποστήριξη
- Χρησιμοποιεί λειτουργικά τα χέρια της σε επιδέξιους χειρισμούς (χειροτεχνίες, κατασκευές) και χρήση εργαλείων (σίτισης-γραφής) με καθοδήγηση και ποιοτικά ελλείμματα
- Αναγνωρίζει και αντιστοιχίζει φωνήματα στη θεραπευτική σχέση με ενήλικα
- Διαβάζει και αντιγράφει με διευκόλυνση μεμονωμένα οπτικά σύμβολα
- Ντύνεται, με δυσκολίες στα κουμπώματα
- Επικοινωνεί λεκτικά, με ελλείμματα στη φώνηση και στο λεξιλόγιο
- Επιδιώκει το παιχνίδι με τους συνομήλικούς της
- Παρακολουθεί κανονικό νηπιαγωγείο, με τμήμα ένταξης

Έτσι λοιπόν, από την τρέχουσα θεραπευτική περίοδο επιλέχθηκε να παρουσιαστεί η ακόλουθη διαδοχή λειτουργικών στόχων που σχετίζονται με τον παραπάνω ρόλο ζωής:

ΤΜΗΜΑ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

Η φιλοσοφία της εργοθεραπευτικής παρέμβασης είχε ως ακρογωνιαίο λίθο της, την παιγνιώδη χρήση του θεατρικού δρώμενου, ως πυροδότηση του εσωγενούς κινήτρου της Ε, αυξάνοντας περαιτέρω και σε δυναμικό επίπεδο την ενεργητική μάθηση και συμμετοχή της στις επιλεγμένες ή και αυθόρμητες λειτουργικές δραστηριότητες της εκάστοτε θεραπευτικής συνεδρίας. Αυτό θα είχε ως φυσική συνέπεια την ομαλότερη, ταχύτερη και ποιοτικότερη προσέγγιση των λειτουργικών καθηκόντων της τρέχουσας αναπτυξιακής περιόδου της Ε και τη φυσικότερη ενσωμάτωσή τους στους ρόλους ζωής που της αναλογούν.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1. ΣΧΕΣΗ NDT ΚΑΙ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ.

Το παιχνίδι είναι το κυριότερο θεραπευτικό έργο στην παιδιατρική εργοθεραπεία (Μοροζίνη, 2007) και αποτελεί την αρχική αναπτυξιακή μορφή της εργασίας (Hallway, 2001, Σαμψωνίδου, 2005). Διαμέσου του παιχνιδιού, κυρίως, κατακτώνται θεμελιώδεις αναπτυξιακές δεξιότητες, οι οποίες αποτελούν τις βασικές συνιστώσες για λειτουργική συμπεριφορά και επιτυχή προσαρμογή του παιδιού στους τομείς εκτέλεσης έργου, ενώ αναπτύσσονται ενδιαφέροντα που επηρεάζουν τις μελλοντικές επιλογές στη ζωή του (Hallway, 2001, Σαμψωνίδου, 2005).

Κατά Erhardt (1993), σύμφωνα με τη Blanche (1997), η Νευροεξελικτική Θεραπεία και το παιχνίδι μπορούν να συνδυαστούν κατάλληλα και αποτελεσματικά στην αντιμετώπιση νευροαναπτυξιακών διαταραχών (πίνακας 1). Βεβαίως, η εστίαση της θεραπείας στις στατικοκινητικές προσαρμογές απαιτεί υψηλή δημιουργικότητα εκ μέρους του θεραπευτή, ώστε οι δυνατότητες εισαγωγής στο αυθόρμητο παιχνίδι να μην ανακόπτονται.

Το θεατρικό δρώμενο, λοιπόν, ενταγμένο στη θεραπευτική συνεδρία υπό μορφή παιχνιδιού, μπορεί να αξιοποιηθεί για να κινητοποιήσει το παιδί να δραστηριοποιηθεί περισσότερο ενεργά, με το να του παρέχει ένα πλαίσιο γεμάτο νόημα-ενδιαφέρον (αυξάνοντάς του έτσι το εσωγενές κίνητρο) και αποσπώντας την προσοχή του από τα θεραπευτικά καθήκοντα-αντικείμενα. Λειτουργικές δεξιότητες, οι οποίες κατακτώνται μέσω της Νευροεξελικτικής Θεραπείας, θα επηρεάσουν με τη σειρά τους θετικά και ανοδικά τη δυνατότητα του παιδιού να εμπλακεί έξω από τη θεραπευτική συνεδρία περισσότερο συμμετοχικά και ανεξάρτητα, στους όποιους τομείς εκτέλεσης έργου του αναλογούν στο φυσικό του περιβάλλον (Blanche, 1997).

Από αυτήν την οπτική γωνία, το παιχνίδι έχει τους

ακόλουθους σκοπούς στη θεραπεία του παιδιού με νευροαναπτυξιακά προβλήματα και με αυτή τη φιλοσοφία χρησιμοποιήθηκε:

- Να λειτουργήσει ως κινητοποιητής (κίνητρο) ή υποστηρικτής του παιδιού, ώστε να αυξηθεί η ενεργητική του αλληλεπίδραση και συμμετοχή του στη θεραπευτική διαδικασία
- Να λειτουργήσει ως ένα γενικό πλαίσιο μάθησης και κατάκτησης προσαρμοστικών αναπτυξιακών δεξιοτήτων, σταδιακά πολυπλοκότερων
- Να λειτουργήσει ως μια αυθόρμητη, ευχάριστη, εσωτερικά κινητοποιημένη και προσανατολισμένη στη διαδικασία ενασχόληση (Blanche, 1997).

Βραχυπρόθεσμη εργοθεραπευτική στόχευση

Ο λειτουργικός βραχυπρόθεσμος στόχος είναι η επιτυχής ανάγνωση από το θρανίο στον πίνακα και αντίστροφα οπτικών στόχων με ακαδημαϊκό περιεχόμενο (συλλογών, λέξεων...), με τη μικρότερη οπτική κόπωση και τυπικότερη χρονική διάρκεια.

Οι κυριότεροι θεραπευτικοί στόχοι που υποστηρίζουν τη συγκεκριμένη λειτουργική διαδικασία είναι:

- Προσανατολισμός των σακκαδικών κινήσεων προς την τυπική αναγνωστική κατεύθυνση οπτικών στόχων (τύπου γραμμάτων, αριθμών, σχημάτων, συμβόλων...), με ομαλότητα-διαδοχικότητα-τυπικότερη ταχύτητα
- Προώθηση της οπτικής προσαρμογής, με εναλλαγές της οπτικής εστίασης, από κοντινή σε μακρινή απόσταση και αντίστροφα και από οριζόντιο προς κάθετο επίπεδο και αντίστροφα, χωρίς απώλεια των επίμαχων οπτικών στόχων
- Κεφαλή/τραχηλική σταθερότητα κατά τις διαδικασίες σύγκλισης-απόκλισης και αντίστροφα του οπτικού συστήματος, σε κοντινούς, μεσαίους και μακρινούς

οπτικούς στόχους, με μείωση του μη ευθιασμού των ματιών και ενίσχυση της διοφθαλμικότητας

- Οπτικο/κεφαλικός συντονισμός στην κοντινή και ευρύτερη οπτική περιφέρεια, κατά τις διαδικασίες οπτικού εντοπισμού και εστίασης της οπτικής προσοχής σε συγκεκριμένους οπτικούς στόχους

Περιεχόμενα της θεραπευτικής στρατηγικής της εργοθεραπευτικής παρέμβασης

A. Αισθητικοκινητική προετοιμασία των κρισιμότερων λειτουργικών δεξιοτήτων και νευροανατομικών δομών, (Hallway, 2001, Σαμψωνίδου, 2005), σε ενεργητικό πλαίσιο, απαραίτητων για την επιτυχή ανάγνωση. Αρχικά, η πρόκληση για τη μαγειρισσούλα ήταν να δημιουργήσει τη συνταγή της σούπας Μαντζάρε και μέσα σ' αυτό το πλαίσιο έπρεπε να βρει και να αντιστοιχίσει για κάθε γράμμα της λέξης Μαντζάρε κι ένα υλικό π.χ. για το γράμμα Α → Αυγό. Ταυτόχρονα, διαμέσου παιχνιδιών δραστηριοτήτων, θα είχε μία διαρκή πρόκληση να διαβάζει διαδοχικά τα αρχικά γράμματα της συνταγής σε πίνακες:

- Από άνω προς τα κάτω και από αριστερά προς τα δεξιά
- Σε κάθετο-οριζόντιο επίπεδο και αντίστροφα
- Από κοντινή σε μακρινή απόσταση και αντίστροφα
- Από χαμηλότερα προς υψηλότερα επίπεδα και αντίστροφα
- Στην κοντινή και μακρινή οπτική περιφέρεια
- Με χρήση ή όχι ταυτόχρονα των άνω άκρων της

B. Προσομοίωση του καθήκοντος (Hallway, 2001, Σαμψωνίδου, 2005), διαμέσου παιχνιδιού και επιλογής θεραπευτικών έργων που έχουν νόημα για το παιδί και αξία για τη ζωή του και

Γ. Εκτέλεση απευθείας ολοκληρωμένου του καθήκοντος (Hallway, 2001, Σαμψωνίδου, 2005), υπό μορφή παιχνιδιού, αλλά και σε πραγματικές συνθήκες στο φυσικό της περιβάλλον (σπίτι).

Ακολουθώντας, διαμέσου των δύο αυτών τεχνικών, έγινε η ενσωμάτωση των δεξιοτήτων σε λειτουργικό πλαίσιο. Εδώ, η μαγειρισσούλα είχε την πρόκληση να μαγειρέψει μέρος (προσομοίωση) ή ολοκληρή τη συνταγή (εκτέλεση όλου του καθήκοντος), υπό μορφή παιχνιδιού στο πλαίσιο πάντα της διαδικασίας ανάγνωσης. Δηλαδή για να μαγειρέψει έπρεπε να διαβάσει.

Δ. Γενίκευση μάθησης (Hallway, 2001, Σαμψωνίδου, 2005), με ενσωμάτωση των αισθητικοκινητικών δεξιοτήτων σε λειτουργικό πλαίσιο και διαφορετικό περιβάλλον.

Εν συνεχεία, μ' αυτήν την τεχνική, σε πραγματικές συνθήκες τώρα στο σπίτι της, είχε την πρόκληση να

μαγειρέψει το φαγητό της ημέρας (φασολάκια) και όχι τη σούπα Μαντζάρε. Αλλά και εδώ ήταν απαραίτητη η ανάγνωση των αρχικών γραμμάτων της συνταγής που έδωσε η μητέρα της, ώστε να τα αντιστοιχίσει με τα σχετικά υλικά.

Ε. Αντισταθμιστικές στρατηγικές (Σηφάκη, 1998, Μοροζίνη, 2007), με προσαρμογή των δραστηριοτήτων, ώστε να διευκολυνθεί η ανεξάρτητη και αποδοτικότερη εκτέλεση των έργων εκ μέρους της Ε (όπως χρήση διχρωμίας στις λέξεις για να διαφέρει το πρώτο γράμμα, χρήση καπέλου-οπτικό stop για ενίσχυση της οπτικής προσοχής σε χαμηλότερα οπτικά πεδία, γραφή των οπτικών στόχων σε χαμηλότερο ύψος του επιπέδου της μύτης κ.τ.λ.).

ΣΤ. Τεχνικές τροποποίησης περιβάλλοντος (Σηφάκη, 1998, Μοροζίνη, 2007), για την προώθηση της απόδοσης κατά την εκτέλεση έργου (όπως: ο θεραπευτής και τα πρόσωπα αλληλεπίδρασης στο ίδιο ύψος με την Ε, ελεγχόμενο αισθητηριακά περιβάλλον για ενίσχυση της συγκέντρωσης προσοχής κ.τ.λ.).

Ζ. Θεραπευτική χρήση του εαυτού του θεραπευτή (Μοροζίνη, 2007), δηλ. η προσωπικότητα και το προσωπικό θεραπευτικό του στυλ, ώστε να δομείται πάντα μια σχέση εμπιστοσύνης και ένα πλαίσιο ασφάλειας, όπου η Ε καλείται να δραστηριοποιηθεί και να πειραματιστεί δοκιμάζοντας τις δεξιότητές της.

Η. Συμβουλευτική-εκπαίδευση της οικογένειας (Μοροζίνη, 2007), ώστε τα μέλη της να αντιληφθούν τις δυνατότητες και δυσκολίες της Ε, το είδος και το βαθμό της υποστήριξης που καλούνται να παρέχουν και πώς, έτσι ώστε να ενισχυθεί η καθημερινή λειτουργικότητά της στο φυσικό της περιβάλλον.

Οι τεχνικές αυτές κυρίως πλαισίωσαν τη στρατηγική της παρέμβασης σε κάθε συνεδρία.

ΤΜΗΜΑ ΦΥΣΙΚΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

Μέσα από τη θεραπευτική προσέγγιση, οφείλουμε να έχουμε ως στόχο το συνολικό χειρισμό του παιδιού και του περιβάλλοντός του.

Εξάλλου, οι κύριοι αντικειμενικοί στόχοι μιας όσο το δυνατό πιο έγκαιρης παρέμβασης είναι:

- Να βελτιώνεται η σωματική κατάσταση του παιδιού με την αύξηση της φυσιολογικής κινητικής συμπεριφοράς και του φυσιολογικού στατικού ελέγχου

- Να καθοδηγούνται σωστά οι γονείς στην αγωγή του παιδιού τους
- Να γίνεται η προετοιμασία για τη σχολική εκπαίδευση, βοηθώντας το παιδί να κερδίσει αισθητηριακές και αντιληπτικές εμπειρίες του σώματος και του περιβάλλοντός του όσο γίνεται νωρίτερα (Γεωργιάδου, Κάνδραλη, 2005).

Οι παραπάνω στόχοι βρίσκουν επιτυχή εφαρμογή στα πλαίσια της συμμετοχής του παιδιού στο θεατρικό δρώμενο.

Βραχυπρόθεσμη φυσικοθεραπευτική στόχευση

Ο λειτουργικός βραχυπρόθεσμος στόχος είναι: η βάρδιση σε ασταθείς και ανώμαλες επιφάνειες, το πέρασμα εμποδίων, η αλληλαγή επιπέδων προσανατολισμού και κατεύθυνσης, με σκοπό την ασφαλή μετακίνηση του παιδιού σε εξωτερικούς χώρους (όπως παιδική χαρά, αυλή σχολείου, πέρασμα δρόμου).

Οι κυρίαρχοι θεραπευτικοί στόχοι που υποστηρίζουν τη συγκεκριμένη λειτουργική διαδικασία είναι:

- Ο προσθιοπίσθιος έλεγχος καμπτήρων εκτεινόντων κορμού στη στάση και τη βάρδιση
- Η βελτίωση του χρονισμού των κινήσεων κάμψης-έκτασης ισχίου, γόνατος, ποδοκνημικής (διαδοχική δράση καμπτήρων, εκτεινόντων κάτω άκρου)
- Η ευθυγράμμιση κεφαλής, σπονδυλικής στήλης, λεκάνης, κάτω άκρων κατά τη μετακίνησή της στο χώρο
- Η αύξηση της μυϊκής δύναμης και της αντοχής
- Ο συγχρονισμός αναπνευστικής λειτουργίας - μείωση της κόπωσης
- Ο οπτικοκεφαλικός συντονισμός και η συνέργεια των κάτω άκρων στις φάσεις στήριξης και αιώρησης της βάρδισης
- Η διατήρηση κι επανάκτηση της ισορροπίας σε αιφνίδιες αλληλαγές του κέντρου βάρους του σώματος σε διάφορα επίπεδα, με πιο επαρκείς προστατευτικές αντιδράσεις

Περιεχόμενα της θεραπευτικής στρατηγικής της φυσιοθεραπευτικής παρέμβασης

Τα ποιοτικά και ποσοτικά χαρακτηριστικά της κίνησης δουλεύτηκαν κατά την προετοιμασία για τη συμμετοχή της Ε στο θεατρικό. Στα πλαίσια αυτής της φιλοσοφίας

επιλέχθηκαν δοκιμασίες που διευκόλυναν το παιδί να επιτύχει το λειτουργικό στόχο-ρόλο.

Α. Προετοιμασία μυοσκελετικών δομών, μέσω κατάλληλων χειρισμών επιμηκύνσεων των αντίστοιχων μυϊκών ομάδων και χειρισμών διευκολύνσεων στη στάση και στην κίνηση που εμπειρεύουν: καθοδήγηση, επίδειξη κίνησης-μίμηση, ηλεκτικό παράγγελμα, διόρθωση, επανάληψη.

Β. Προσομοίωση δραστηριότητας, σε σχέση με το λειτουργικό στόχο, προκειμένου να εξασκηθούν χαρακτηριστικά της επιδιωκόμενης κίνησης (όπως η αύξηση του μυϊκού τόνου, η μυϊκή ισχύς, ο προσανατολισμός, η αντοχή) και της συνολικής εκτέλεσης των προσδοκώμενων κινητικών προτύπων (Ryerson and Levit, 1997).

του μυϊκού τόνου, η μυϊκή ισχύς, ο προσανατολισμός, η αντοχή) και της συνολικής εκτέλεσης των προσδοκώμενων κινητικών προτύπων (Ryerson and Levit, 1997).

Γ. Ενσωμάτωση της δραστηριότητας στο φυσικό περιβάλλον, προκειμένου να ενσωματωθεί το αντίστοιχο κινητικό πρότυπο στην επιθυμητή λειτουργία.

Δ. Προσαρμογή περιβάλλοντος, ως αντισταθμιστική στρατηγική, η οποία εξυπηρετεί την επίτευξη του θεραπευτικού στόχου με ποικιλότητα δραστηριοτήτων. Αποτελεί μία τακτική διευκόλυνσης για την εκτέλεση κινητικών δεξιοτήτων.

Η Ε, ως μαγειρισσούλα, καλείται να αγοράσει κάποια υλικά για να μαγειρέψει τη σούπα της κυρίας. Μέσα στα πλαίσια αυτής της δραστηριότητας, η Ε δουλεύτηκε στην έγερση από την καθιστή θέση σε καρεκλάκι σχολικού τύπου, βάδιση σε διάδρομο με οπτικά περιγράμματα, ανέβασμα-κατέβασμα σκάλας, διατήρηση της όρθιας με στόχο τη χρήση άνω άκρων μπροστά σε πάγκο όμοιο με αυτόν του σχολείου.

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

Βραχυπρόθεσμη λογοθεραπευτική στόχευση

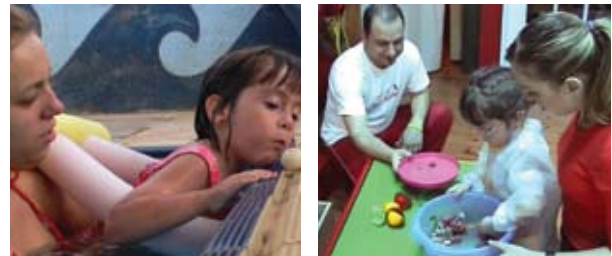
Ο λειτουργικός βραχυπρόθεσμος στόχος είναι η βελ-

τίωση της ποιότητας της ηλεκτικής της επικοινωνίας στην αλληλεπίδραση με τους συμμαθητές της, κυρίως σε σχέση με την καταληπτικότητα της ομιλίας και τον πλούτο του λεξιλογίου της.

Οι κυρίαρχοι θεραπευτικοί στόχοι που υποστηρίζουν τη συγκεκριμένη λειτουργική διαδικασία είναι:

- Η βελτίωση της κινητικότητας της γλώσσας και ενδυνάμωση των παρειών-χειλέων
- Ο ποιοτικότερος συντονισμός αναπνοής-φώνησης (μεγαλύτερη διάρκεια εισπνοής-εκπνοής, με έμφαση στον καλύτερο έλεγχο του διαφράγματος)
- Ο εμπλουτισμός του λεξιλογίου σύμφωνα με την ηλικία της

Περιεχόμενα της θεραπευτικής στρατηγικής της λογοθεραπευτικής παρέμβασης

Α. Παρέμβαση επί των σημαντικότερων λειτουργικών δομών, απαραίτητων για τη ηλεκτική επικοινωνία

Β. Γενίκευση μάθησης σε διαφορετικό περιβάλλον (σπίτι - χρήση νέων λέξεων σε σύνθεση προτάσεων και ενσωμάτωσή τους στην επικοινωνία)

Γ. Προσαρμογή περιβάλλοντος, για την επικέντρωση της προσοχής στα ακαδημαϊκά της καθήκοντα

Δ. Συμβουλευτική καθοδήγηση της οικογένειας, για την καταλληλότερη υποστήριξη της Ε στην καθημερινότητά της

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Σύμφωνα με τον αρχικά οριζόμενο ως λειτουργικό στόχο η Ε:

- Ξεκίνησε μέσα στην επόμενη σχολική χρονιά να παρακολουθεί δημοτικό σχολείο, χωρίς να έχει άμεσα ανάγκη παρακολούθησης του Τμήματος Ένταξης, σύμφωνα και με τη γνωμάτευση του οικείου ΚΕΔΔΥ (Κέντρο Διαφορο-Διάγνωσης και Υποστήριξης μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες) του ΥΠΕΠΘ

ΠΙΝΑΚΑΣ 2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΘΕΑΤΡΙΚΩΝ ΔΡΩΜΕΝΩΝ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ.

Τα θεατρικά δρώμενα της Κιβωτού είχαν επίδραση στα παιδιά σε τομείς όπως οι παρακάτω:

	υψηλή	μέτρια	χαμηλή
Κίνητρο για Συμμετοχή	10	3	
Κοινωνική Αποδοχή	10	3	
Κοινωνική Αλληλεπίδραση	10	2	1
Αυτοεκτίμηση	9	3	
Κίνηση	8	1	4
Λόγος-Φώνηση	7	1	3
Οργάνωση Συμπεριφοράς	7	3	3
Επίτευξη Θεραπευτικών Στόχων	8	3	2
Σχέση Θεραπευτών-παιδιών	11	1	
Σχέση Θεραπευτών-οικογενειών	11	1	1
	υψηλή	μέτρια	χαμηλή
Θετική επιρροή στα παιδιά, στους γονείς, στην οικογένεια	11	1	1
Επιθυμία γονέων για συχνότερη συμμετοχή των παιδιών	9	3	
Ενδιαφέρον για ενεργό συμμετοχή γονέων	10	1	1

- Μετακινείται με ασφάλεια στους χώρους του σχολείου, χωρίς να έχουν σημειωθεί ατυχήματα
- Έχει μία ικανοποιητική απόδοση στη γραφή και στην ανάγνωση
- Φαίνεται να απολαμβάνει τις σχέσεις της με τους συμμαθητές της, μοιράζοντας ακόμη κι αυτόγραφα!
- Η μητέρα της Ε χρησιμοποιεί την επιτυχή παρουσία του παιδιού της στο θεατρικό δρώμενο, ως επιχείρημα για να διεκδικήσει για το παιδί της ίσες ευκαιρίες για συμμετοχή μέσα και από άλλους φορείς (κυρίως από το σχολείο)!
- Ενισχύθηκε η αυτοπεποίθηση του παιδιού μπροστά στην πρόκληση του νέου σχολικού περιβάλλοντος!

ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΟΥ «ΜΙΟΥΖΙΚΑΛ»

Στην παράσταση «Ο Μολυβένιος Στρατιώτης» παρατηρήθηκε η θετική επίδραση στη συμμετοχή των παιδιών μέσω της απόδοσης των ρόλων των παιδιών από το τραγούδι. Στηριζόμενοι σε ιδιότητες του τραγουδιού, όπως είναι για παράδειγμα ότι το τραγούδι-μουσική:

- είναι ευκολότερο στην απομνημόνευση απ’ ότι ένα πεζό κείμενο

- δίνει τον απαραίτητο ρυθμό στη διάρκεια της φώνησης, καθώς επίσης και ότι
  - δίνει ρυθμό στην κίνηση, μειώνοντας έτσι την αμηχανία και το άγχος επί σκηνής
- Προσομοιώθηκε το περιβάλλον του σχολείου, όπου το ομαδικό τραγούδι είναι καθημερινή δραστηριότητα. Επίσης, καθώς τα περισσότερα τραγούδια αποδίδονταν ομαδικά, ήταν ευκολότερο να συμμετέχουν παιδιά με προβλήματα στο λόγο. Παράλληλα, εξασφαλίστηκε ο όσο το δυνατό καλύτερος συγχρονισμός των παιδιών, με την τοποθέτηση επί σκηνής ενός θεραπευτή, ο οποίος τα συντόνιζε.

ΑΠΟΨΕΙΣ ΓΟΝΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΘΕΑΤΡΙΚΩΝ ΔΡΩΜΕΝΩΝ

Σε μία προσπάθεια αξιολόγησης του προγράμματος, δόθηκαν ερωτηματολόγια σε γονείς και θεραπευτές. Όπως φαίνεται και στον πίνακα 2, οι γονείς σε εξαιρετικά μεγάλο ποσοστό εκτίμησαν ως ευεργετική την επίδραση της ένταξης των θεατρικών δρώμενων στη θεραπεία των παιδιών τους, σε όλους τους βασικούς αναπτυξιακούς τομείς.

ΑΠΟΨΕΙΣ ΘΕΡΑΠΕΥΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΘΕΑΤΡΙΚΩΝ ΔΡΩΜΕΝΩΝ

Οι θεραπευτές των παιδιών που συμμετείχαν στο πρόγραμμα (και δε συμμετείχαν στην παρουσίαση της παρούσας εργασίας) εκτίμησαν ως εξαιρετική την επίδραση των θεατρικών δρώμενων σε τομείς που αφορούν:

- Στην ενίσχυση των θεραπευτικών στόχων της περιόδου
- Στη στάση και κίνηση
- Στις ικανότητες λόγου και φώνησης
- Στην οργάνωση της συμπεριφοράς
- Στην κοινωνική αλληλεπίδραση
- Στη μαθησιακή ετοιμότητα

Επίσης, κοινά παραδεκτό ήταν ότι ενισχύθηκαν οι σχέσεις θεραπευτών-παιδιών, αλλά και θεραπευτών-οικογενειών, καθώς δόθηκαν οι ευκαιρίες να γνωρίσουν καλύτερα οι θεραπευτές τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα παιδιά στην καθημερινή λειτουργία τους και να τεθούν ακόμη πιο ρεαλιστικοί θεραπευτικοί στόχοι. Σημαντικό στοιχείο ήταν ότι στην πλειονότητα των θεραπειών ενισχύθηκε περαιτέρω ακόμη και το δικό τους κίνητρο να αναδείξουν τις ικανότητες των παιδιών που θεραπεύουν.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η χρήση των θεατρικών δρώμενων, λοιπόν, αποτελεί μία ακόμη σημαντική θεραπευτική επιλογή για την ομάδα της Κιβωτού. Τα ευρήματά μας δείχνουν ότι η παιδιατρική αποκατάσταση μπορεί να γίνει αποτελεσματικότερη όταν η διεπιστημονική ομάδα, σε συνεργασία με την οικογένεια, καταφέρνει να ενσωματώσει τις σύγχρονες θεραπευτικές αντιλήψεις στις ανάγκες του παιδιού και της οικογένειας, σε ένα πλαίσιο που εμπεριέχει όραμα, ομαδική δουλειά, τόλημη για το καινούριο.

Ελπίζουμε στο μέλλον η δομημένη έρευνα να επισφραγίσει την αποτελεσματικότητα των ευρημάτων μας!

ABSTRACT

Hatzissavidis M, Iliadis K, Karamani I, Vliaggofiti O, Christostomidis D

Children with disabilities often undergo participation exclusions and activity limitations. The art of

drama is a strong tool which can reinforce motive and induce the interaction between different populations (involvement-action).

The way a rehabilitation group functions, in terms of a drama event in order to gain its benefits, in the recovery-rehabilitation of the children is the subject of the article at hand which is being presented by the therapy team of the rehabilitation paediatric centre Kivotos.

Drama was used as a medium to achieve the functional goals of the children's current development phase. The children's parts were adjusted by the rehabilitation group in collaboration with the artists, in accordance with the functional level of each child and the corresponding expected functional targets. Children with or without handicap, their families, the rehabilitation group, professional artists and many volunteers participated in the drama events. During preparation, simultaneous actions, such as scenic construction, costumes, camping settings, outdoors activities took place.

By the arising data, it seems that the related with children's fundamental development domains therapeutic goals, such as static-motor control, ocular-motor control, mouth-motor control etc were significantly amplified. In almost all children, in different grade, a short-term performance in functional achievements that are preconditions for life roles integration was advanced. The therapeutic connection between the child and his/her family was greatly reinforced. For the first time, the dynamics of several children was demonstrated. Drama was the motive so as the movement to become action, the voice singing, the activity participation, the participation joy!

In the article at hand, we have chosen to present to you the working manner of ergotherapy, physiotherapy and logotherapy departments through the study of a common to the three specialties case.

Key words: *paediatric rehabilitation, drama, functionality, life role, participation, disability.*

Πρώτη παρουσίαση της εργασίας έγινε στο European Bobath Tutors Association, στις 20 Σεπτεμβρίου 2008,

στα Χανιά Κρήτης, με θέμα: “Involving Disabled Children in a Theatrical Performance: A “Kivotos” Way of Rehabilitation.” (<http://ebta2008.maich.gr>)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Blanche I.E. Doing with-Not doing to: play and the child with cerebral palsy, In D. Parham, L. Fazio (Eds), *Play in Occupational Therapy for Children*, Mosby, St. Louis, 1997.
2. Candy Lawson. *The connections between emotions and learning*, 2008.
3. Fisher A.G., Murray E.A. Introduction to sensory Integration Theory, In Fisher A.G. Murray E.A. and Bundy A.C. (Eds), *Sensory Integration:Theory and practice*, F.A. Davis company, Philadelphia, 1991.
4. Hallway M. Basic Course NDT BOBATH, Occupational therapy notes, Hellenic Neurodevelopmental Treatment Association, Kozani 2001.
5. Hecht Ruth. Arts & Health council, England, 200-.
6. “How art heals: mind-body physiology”. 2008. <http://www.artashealing.org/ahfw3.htm>
7. International Classification of Functioning, Disability and Health. World Health Organisation, Geneva, 2001.
8. Limbic system. Wikimedia Foundation, U.S., 2008.
9. Ryerson S. and Levit K. *Functional Movement Reeducation*. Churchill Livingstone, New York, 1997.
10. Shumway-Cook A. Woollacott H.M. *Motor Control Translating Research into Clinical Practice*, Lippincott Williams & Wilkins, USA, 2007.
11. Stephens, L. Tauber, S. Early Intervention. In I. Case-Smith, Allen A. and Pratt P.N. (Eds). *Occupational Therapy for Children*, Mosby, St. Louis, 1996.
12. Γεωργιάδου Α., Κάνδραλη Ι. Βασική εξειδίκευση στη Νευροεξελικτική Αγωγή NDT-BOBATH, Ελληνική Εταιρεία Νευροεξελικτικής Αγωγής, Θεσσαλονίκη, 2005.
13. Μοροζίνη, Μ. Παιδιατρική Εργοθεραπεία: Θεωρητικό Υπόβαθρο και Διαδικασία (β΄ μέρος), *Περιοδικό Εργοθεραπείας*, 2007; 32:6-13.
14. Σαμφωνίδου Α. Βασική Εξειδίκευση στη Νευροεξελικτική Αγωγή NDT BOBATH, Σημειώσεις Εργοθεραπείας, Ελληνική Εταιρεία Νευροεξελικτικής Αγωγής, Θεσσαλονίκη, 2005.
15. Σηφάκη Μ. Δραστηριότητες Καθημερινής Ζωής. Ένας τομέας λειτουργικής ενασχόλησης, Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Αθήνας, Σχολή Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας, Τμήμα Εργοθεραπείας, Αθήνα, 1998.